

ЛИТЕРАТУРА

1. Кириченко И.Г. Обобщенная математическая модель шарнирно-сочлененных пневмоколесных машин / И.Г. Кириченко // Сб. научн. Трудов по материалам межд. научно-практ. конф. «Интерстроймех-2001». – Россия : СПб, 2001. – С. 147-151.
2. Машини для земляних робіт: Навчальний посібник /Хмара Л.А., Кравець С.В., Нічке В.В., Назаров Л.В., Скоблюк М.П., Нікітін В.Г. Під загальною редакцією проф. Хмари Л.А. та проф. Кравця С.В. Рівне – Дніпропетровськ – Харків. – 2010. – 557с.
3. Нилов В.А., Иванищев П.И. Эффективность применения скреперных поездов // Строительные и дорожные машины. 2010. №5. С. 35-37.
4. Назаров Л.В. Динамика пневмоколесных ЗТМ. Автомобильный транспорт. - Харьков: 1999, вып. 2.- С 12-15.
5. Руднев В.К. Копание грунтов землеройно-транспортными машинами активного действия. Харьков: Изд-во ХГУ, 1974. – 142 с.

УДК 631.316.22

С. В. КРАВЕЦЬ, докт. техн. наук, **О. В. СТИНЬО**, аспірант

Національний університет водного господарства та природокористування

ВИЗНАЧЕННЯ КРИТИЧНОЇ ГЛИБИНИ РІЗАННЯ ПРИ КОМБІНОВАНОМУ ПОЯРУСНОМУ РУЙНУВАННІ ГРУНТУ

Актуальність проблеми. Для підвищення енергоефективності землерійних машин необхідно визначити критичну глибину різання, оскільки відомо, що значення найменшої енергоємності розробки ґрунту досягається при його розробці землерійним робочим органом на критичну глибину різання.

Аналіз публікацій. На сьогоднішній день достатньо широко обґрунтована критична глибина блокованого різання для верхнього і нижнього ярусів [1, 2]. Разом з тим вимагає детальних досліджень обґрунтування критичної глибини комбінованого різання (у верхньому ярусі – вільне, а у нижньому – блоковане різання). В статті [3] досліджено вплив гідростатичного тиску на критичну глибину комбінованого різання при умові, що глибини різання, і кути нахилу бокових площин елемента стружки до горизонту у верхньому і нижньому ярусах рівні ($h_1=h_2, \gamma_1=\gamma_2$).

Мета і постановка задачі. Метою статті є встановлення і дослідження математичної залежності для визначення критичної глибини комбінованого різання при умові, що глибина різання у верхньому і нижньому ярусах дорівнюють критичним

глибинам блокованого різання у верхньому і комбінованого різання у нижньому ярусах.

Основна частина. Для дослідження критичної глибини комбінованого різання розглянемо процес руйнування ґрунту сколом на основі схеми (рис. 1). При цьому в якості вихідних умов приймаємо: 1) Ґрунт – однорідне ізотропне середовище, яке характеризується зчепленням, внутрішнім і зовнішнім тертям, щільністю і вологістю; 2) Елемент стружки розглядаємо як тверде тіло у вигляді двох трикутних призм з двома симетричними конічними секторами по боках (рис. 1, в); 3) Впливом швидкості різання і сили тяжіння ґрунту на опір його руйнування знехтуємо [4 – 6, 10]; 4) Закон розподілу нормального тиску на лобову поверхню ножа в зоні сколювання ґрунту у верхньому і нижньому ярусах приймаємо лінійним по глибинні [1], [2], [7].

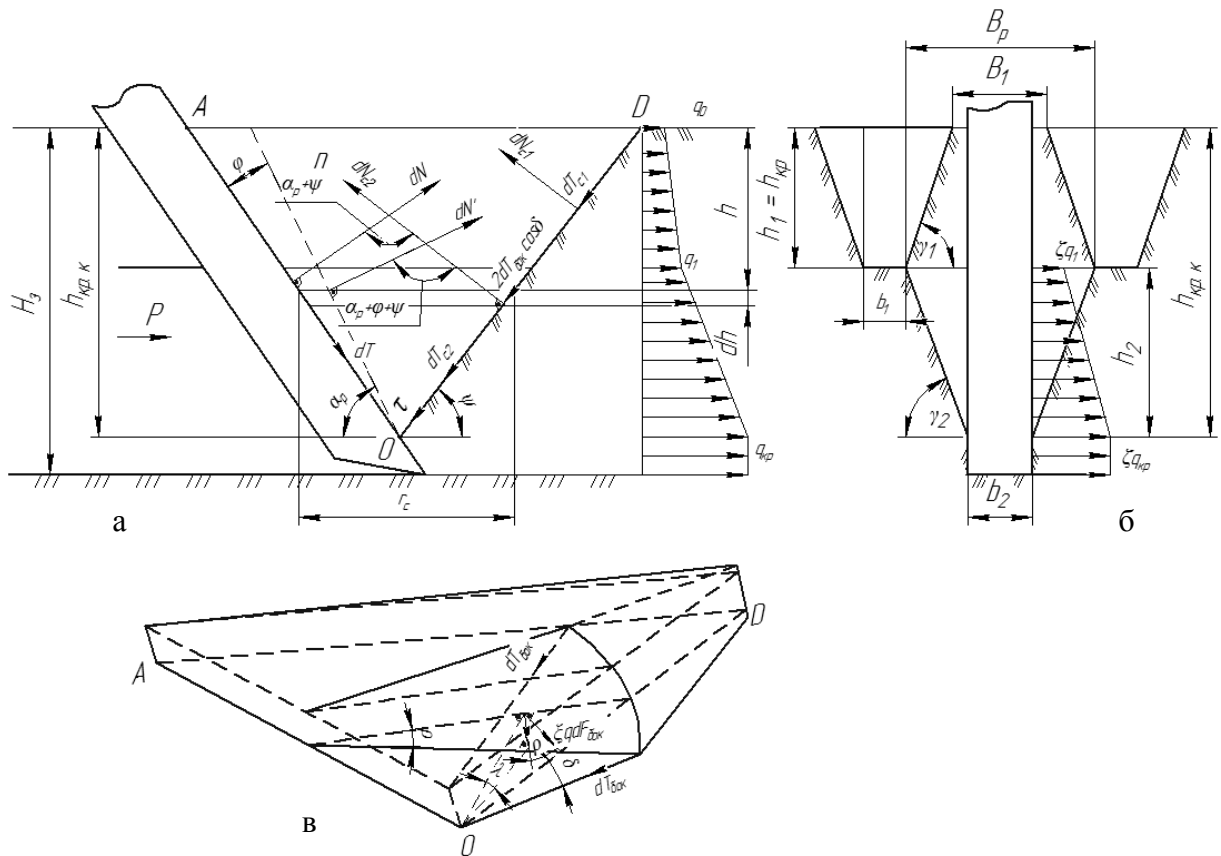

Рис. 1. Схема взаємодії ножа з ґрунтовим середовищем при комбінованому різанні ґрунту: а – у повздовжній площині; б – у поперечній площині; в – форма елемента стружки у процесі заглиблення ножа.

Закон розподілу нормального тиску на лобову поверхню ножа при комбінованому різанні обґрунтуємо на основі теорії різання ґрунтів Ветрова Ю. О. [2]. Згідно цієї теорії сила блокованого і вільного різання дорівнює:

$$P(h) = \varphi_{\alpha_p} m_b b_c h + 2m_{\sigma_{ок.зр}} h + 2m_{\sigma_{ок}} h^2; \quad (1)$$

$$P(h) = \varphi_{\alpha_p} m_b (b_c h + h^2 \operatorname{ctg} \gamma_1), \quad (2)$$

де φ_{α_p} – коефіцієнт, який враховує вплив кута різання ножа на опір вільного різання; m_b – питома сила вільного різання ґрунту ножом з кутом різання 45° ; b_c , h – відповідно ширина ножа і глибина різання; $m_{\text{бок.зр}}$, $m_{\text{бок}}$ – коефіцієнти які характеризують питому силу для подолання опору ґрунту зрізу боковими ребрами ножа і для руйнування ґрунту в бокових розширеннях прорізу; γ_1 – кут нахилу бічних сторін трапеції до горизонту (рис. 1, б)

Тоді середній нормальний тиск ґрунту на лобову поверхню ножа по глибині при блокованому різанні розподілиться таким чином:

$$q(h) = \frac{P \cos \varphi \sin \alpha_p}{b_c h \sin(\alpha_p + \varphi)} = \left(\varphi_{\alpha_p} m_b + \frac{2m_{\text{бок.зр}}}{b_c} + \frac{2m_{\text{бок}}}{b_c} h \right) \cdot \frac{\cos \varphi \sin \alpha_p}{\sin(\alpha_p + \varphi)}, \quad (3)$$

де φ – кут зовнішнього тертя ґрунту.

Закон розподілу нормального тиску на лобову поверхню ножа по глибині для вільного різання з врахуванням трапецеїдальної форми лобової площини зсуву запишеться у вигляді:

$$q(h) = \frac{P \cos \varphi \sin \alpha_p}{b_2 h_{\text{обл}} \sin(\alpha_p + \varphi)} = \varphi_{\alpha_p} m_b \cdot \left(1 + \frac{h}{b_2} \operatorname{ctg} \gamma_1 \right) \cdot \frac{\cos \varphi \sin \alpha_p}{\sin(\alpha_p + \varphi)}. \quad (4)$$

$\varphi_{\alpha_p} m_b \cdot \frac{\cos \varphi \sin \alpha_p}{\sin(\alpha_p + \varphi)} = q_0$ – мінімальне значення тиску, який діє на денній поверхні.

Проаналізувавши формули розподілу нормального тиску на лобову поверхню ножа по глибині для блокованого (3) і вільного (4) різання можна зробити висновок, що при блокованому і вільному різанні ґрунту нормальний тиск на лобовій поверхні ножа змінюється прямопропорційно глибині.

Мінімальний тиск q_0 який діє на денній поверхні визначається за формулою Алексеевої Т.В. [8]:

$$q_0 = c \cdot \operatorname{tg} \varphi_0 (A_1 - 1), \quad (5)$$

на критичній глибині він досягає максимально можливого значення по несучій спроможності ґрунту, при якому він втрачає свою стійкість, вираховується по формулі Паукера [9]:

$$q_{\text{сп}} = \left(\gamma_{\text{гр}} h_c + \frac{c}{\operatorname{tg} \varphi_0} \right) \operatorname{tg}^4 \left(\frac{\pi}{4} + \frac{\varphi_0}{2} \right), \quad (6)$$

де $\gamma_{\text{гр}}$, c – питома вага і коефіцієнт зчеплення ґрунту; h_c – середня глибина сколювання ґрунту ножом; φ_0 – кут внутрішнього тертя ґрунту; A_1 – коефіцієнт який

залежить від кута різання ножа, визначається по формулі Соколовського для проміжних граней [8].

Значення тиску ґрунту при вільному різанні у верхньому ярусі (при $h=h_1$) визначається за формулою:

$$q_1 = q_0 \cdot \left(1 + \frac{h_1}{b_2} \cdot \text{ctg} \gamma_1 \right) \quad (7)$$

На елементарний об'єм елемента стружки висотою dh в момент попередній сколюванню діють наступні сили які приведенні у вертикальну площину ОАД (рис. 1, а): активна сила $dN' = \frac{dN}{\cos \varphi}$, яка направлена під кутом зовнішнього тертя ґрунту φ до нормалі лобової площини ножа; нормальна реакція dN_{c1} – для вільного різання і dN_{c2} – для блокованого різання, і дотичні сили dT_{c1} – для вільного і dT_{c2} , $2dT_{\text{бок2}} \cos \delta$ – для блокованого різання в площині зсуву ґрунту. Тоді система рівнянь рівноваги всіх сил на нормальну (n) і дотичну (τ) осі до лобової площини сколювання матиме вигляд:

$$\left. \begin{aligned} \Sigma P_n = dN_{c1} + dN_{c2} + dN' \cos(\alpha_p + \varphi + \psi) &= 0 \\ \Sigma P_n = dT_{c1} + dT_{c2} + 2dT_{\text{бок2}} \cos \delta - dN' \sin(\alpha_p + \varphi + \psi) &= 0 \end{aligned} \right\}, \quad (8)$$

З першого рівняння системи маємо:

$$dN_{c1} + dN_{c2} = -\frac{dN}{\cos \varphi} \cos(\alpha_p + \varphi + \psi) = -\frac{qb_c}{\cos \varphi \cdot \sin \alpha_p} \cos(\alpha_p + \varphi + \psi) dh, \quad (9)$$

dh – елементарна глибина різання.

Закон розподілу нормального тиску ґрунту на ніж по глибині:

- для вільного різання

$$q = q_0 \cdot \left(1 + \frac{h}{b_2} \text{ctg} \gamma_1 \right); \quad (10)$$

- для блокованого різання

$$q = q_1 + \frac{q_{\text{кр}} - q_1}{h_{\text{кр}}} h = q_1 + \frac{q_{\text{кр}} - q_1}{h_2} k_{\text{пер}} h; \quad (11)$$

де $k_{\text{пер}}$ – відношення глибини зони гарантованого сколювання ґрунту h_2 до критичної глибини різання $h_{\text{кр}}$ ($k_{\text{пер}}=0,9 \dots 0,95$) [1]; h – поточне значення глибини.

З урахуванням (10), (11) вираз (9) перепишеться таким чином:

$$dN_{c1} + dN_{c2} = -\frac{\cos(\alpha_p + \varphi + \psi)}{\cos \varphi \cdot \sin \alpha_p} \cdot b_2 \cdot q_0 \cdot \left(1 + \frac{h}{b_2} \operatorname{ctg} \gamma_1\right) dh - \frac{\cos(\alpha_p + \varphi + \psi)}{\cos \varphi \cdot \sin \alpha_p} \cdot b_2 \cdot \left(q_1 + \frac{q_{\delta\delta} - q_1}{h_2} k_{\delta\delta} h\right) dh. \quad (12)$$

Елементарні дотичні сили, які діють у лобовій (dT_{c1} , dT_{c2}) і боковій ($dT_{бок2}$) площинах сколювання визначаються по закону Кулона для ґрунтів.

$$dT_{c1} = \operatorname{tg} \varphi_0 dN_{c1} + c dF_{c1}; \quad (13)$$

$$dT_{c2} = \operatorname{tg} \varphi_0 dN_{c2} + c dF_{c2}; \quad (14)$$

$$dT_{бок2} = (\xi q \cos \rho \cos \lambda \operatorname{tg} \varphi_0 + c) dF_{бок}, \quad (15)$$

де dF_{c1} , dF_{c2} , $dF_{бок2}$, - елементарні площі відповідно лобової площини сколювання при вільному і блокованому різанні і бокова площина сколювання при блокованому різанні; ξ - коефіцієнт бокового тиску; ρ , δ , λ , - кути які утворюються боковою площиною сколювання з вертикальною площиною (рис. 1, в) [1].

У випадку, що розглядається, ґрунт руйнується переважно за рахунок деформації відриву, а тому на бокових площинах тіла сколу відсутній бічний тиск і сила тертя $\xi q = 0$, тоді:

$$dT_{бок2} = c \cdot dF_{бок}. \quad (16)$$

Максимальна B_p і мінімальна B_1 ширини тіла сколу рівні (рис. 1. б).

$$B_p = 2h_2 \operatorname{ctg} \gamma_2 + b_2; \quad (17)$$

$$B_1 = 2h_2 \operatorname{ctg} \gamma_2 + b_2 - 2h_1 \operatorname{ctg} \gamma_1, \quad (18)$$

де h_1 , h_2 - відповідно глибина розробки ґрунту при вільному і блокованому різанні; γ_1 , γ_2 - відповідно кути нахилу бокових площин елемента стружки до горизонту при вільному і блокованому різанні, кут γ_2 визначається залежністю: $\gamma \leq \frac{\pi}{2} - \varphi_0$; b_1 , b_2 - ширина ножа відповідно при блокованому різанні у верхньому ярусі і комбінованому різанні.

При цьому елементарні площі будуть визначатися залежностями:

$$dF_{c1} = (2h_2 \operatorname{ctg} \gamma_2 - 2h_1 \operatorname{ctg} \gamma_1 + b_2 + 2h \operatorname{ctg} \gamma_1) \frac{dh}{\sin \psi}; \quad (19)$$

$$dF_{c2} = (b_2 + 2\rho r_c) \frac{dh}{\sin \psi} = (b_2 + 2\rho (\operatorname{ctg} \psi + \operatorname{ctg} \alpha_p)) \cdot (h_2 - h) \frac{dh}{\sin \psi}; \quad (20)$$

$$dF_{\delta\alpha_2} = r_c \frac{dh}{\cos \lambda} = (\operatorname{ctg} \psi + \operatorname{ctg} \alpha_p) \cdot (h_2 - h) \frac{dh}{\cos \lambda}, \quad (21)$$

де ψ – кут зсуву ґрунту; α_p – кут різання ґрунту; r_c – поточне значення радіуса сколювання ґрунту.

Критична глибина при комбінованому поярусному руйнуванні ґрунту буде рівна:

$$h_{\text{кр.к}} = h_1 + h_2, \quad (22)$$

де h_1 , h_2 – глибина руйнування ґрунту відповідно при вільному і блокованому різанні.

Якщо підставити вирази (13), (14), і (15) в друге рівняння системи (8) з врахуванням рівностей (10), (11), (19), (20) і (21) отримаємо рівняння:

$$\begin{aligned} & - \operatorname{tg} \varphi_0 \frac{\cos(\alpha_p + \varphi + \psi)}{\cos \varphi \sin \alpha_p} b_2 \cdot q_0 \cdot \left(1 + \frac{h}{b_2} \operatorname{ctg} \gamma_1\right) dh - \operatorname{tg} \varphi_0 \frac{\cos(\alpha_p + \varphi + \psi)}{\cos \varphi \sin \alpha_p} b_2 \times \\ & \times \left(q_1 + \frac{q_{\varepsilon\delta} - q_1}{h_2} k_{i\alpha\delta} h \right) dh + c \cdot (2h_2 \operatorname{ctg} \gamma_2 - 2h_1 \operatorname{ctg} \gamma_1 + b_2 + 2h \operatorname{ctg} \gamma_1) \times \\ & \times \frac{dh}{\sin \psi} + c \cdot (b_2 + 2\rho(\operatorname{ctg} \psi + \operatorname{ctg} \alpha_p) \cdot (h_2 - h)) \frac{dh}{\sin \psi} + 2 \cos \delta \cdot c \times \\ & \times (\operatorname{ctg} \psi + \operatorname{ctg} \alpha_p) \cdot (h_2 - h) \frac{dh}{\cos \lambda} - \frac{\sin(\alpha_p + \varphi + \psi)}{\cos \varphi \sin \alpha_p} b_2 \cdot q_0 \cdot \left(1 + \frac{h}{b_2} \operatorname{ctg} \gamma_1\right) dh - \\ & - \frac{\sin(\alpha_p + \varphi + \psi)}{\cos \varphi \sin \alpha_p} b_2 \cdot \left(q_1 + \frac{q_{\varepsilon\delta} - q_1}{h_2} k_{i\alpha\delta} h \right) dh = 0. \end{aligned} \quad (23)$$

Проінтегрувавши вираз (23) отримаємо рівняння:

$$\begin{aligned} & - h_1 \cdot \operatorname{tg} \varphi_0 \frac{\cos(\alpha_p + \varphi + \psi)}{\cos \varphi \sin \alpha_p} b_2 \cdot q_0 \cdot \left(1 + \frac{h_1}{2b_2} \cdot \operatorname{ctg} \gamma_1\right) - h_2 \cdot \operatorname{tg} \varphi_0 \frac{\cos(\alpha_p + \varphi + \psi)}{\cos \varphi \sin \alpha_p} b_2 \times \\ & \times \left(q_1 + \frac{q_{\varepsilon\delta} - q_1}{2} k_{i\alpha\delta} \right) + 2h_1 h_2 \operatorname{ctg} \gamma_2 \frac{c}{\sin \psi} - 2h_1^2 \operatorname{ctg} \gamma_1 \frac{c}{\sin \psi} + \\ & + h_1 b_2 \frac{c}{\sin \psi} + h_1^2 \operatorname{ctg} \gamma_1 \frac{c}{\sin \psi} + h_2 b_2 \frac{c}{\sin \psi} + h_2^2 \cdot \rho(\operatorname{ctg} \psi + \operatorname{ctg} \alpha_p) \frac{c}{\sin \psi} + \\ & + h_2^2 \cdot c \cdot (\operatorname{ctg} \psi + \operatorname{ctg} \alpha_p) \frac{\cos \delta}{\cos \lambda} - h_1 \cdot \frac{\sin(\alpha_p + \varphi + \psi)}{\cos \varphi \sin \alpha_p} b_2 \cdot q_0 \cdot \left(1 + \frac{h_1}{2b_2} \cdot \operatorname{ctg} \gamma_1\right) - \\ & - h_2 \cdot \frac{\sin(\alpha_p + \varphi + \psi)}{\cos \varphi \sin \alpha_p} b_2 \cdot \left(q_1 + \frac{q_{\varepsilon\delta} - q_1}{2} k_{i\alpha\delta} \right) = 0. \end{aligned} \quad (24)$$

Із рівняння (24) після математичних перетворень прийнявши, $h_2 = h_{\text{кр.к}} - h_1$ отримаємо квадратне рівняння для визначення критичної глибини блокованого різання:

$$\begin{aligned}
& h_{\dot{\varepsilon}\delta,\dot{\varepsilon}}^2 \cdot (\operatorname{ctg} \psi + \operatorname{ctg} \alpha_p) \cdot c \cdot \left(\frac{\rho}{\sin \psi} + \frac{\cos \delta}{\cos \lambda} \right) + \\
& + h_{\dot{\varepsilon}\delta,\dot{\varepsilon}} \cdot \left[- \frac{\sin(\alpha_p + \varphi + \varphi_0 + \psi)}{\cos \varphi \cos \varphi_0 \sin \alpha_p} b_2 \cdot \left(q_1 + \frac{q_{\dot{\varepsilon}\delta} - q_1}{2} k_{i\dot{\varepsilon}\delta} \right) + \right. \\
& \left. \left((2h_1 \operatorname{ctg} \gamma_2 + b_2) \frac{c}{\sin \psi} - 2h_1 \cdot (\operatorname{ctg} \psi + \operatorname{ctg} \alpha_p) \cdot c \cdot \left(\frac{\rho}{\sin \psi} + \frac{\cos \delta}{\cos \lambda} \right) \right) \right] + \\
& + h_1 \cdot \frac{\sin(\alpha_p + \varphi + \varphi_0 + \psi)}{\cos \varphi \cos \varphi_0 \sin \alpha_p} b_2 \cdot \left(\left(q_1 + \frac{q_{\dot{\varepsilon}\delta} - q_1}{2} k_{i\dot{\varepsilon}\delta} \right) - \left(q_0 \cdot \left(1 + \frac{h_1}{2b_2} \operatorname{ctg} \gamma_1 \right) \right) \right) - \\
& - \left(2h_1^2 \operatorname{ctg} \gamma_2 + h_1^2 \operatorname{ctg} \gamma_1 \right) \frac{c}{\sin \psi} + h_1^2 \cdot (\operatorname{ctg} \psi + \operatorname{ctg} \alpha_p) \cdot c \cdot \left(\frac{\rho}{\sin \psi} + \frac{\cos \delta}{\cos \lambda} \right) = 0.
\end{aligned} \tag{25}$$

Розв'язавши рівняння, отримаємо значення критичної глибини для комбінованого різання $h_{кр.к}$:

$$h_{кр.к} = \frac{-B - \sqrt{B^2 - 4 \cdot A \cdot C}}{2 \cdot A}; \tag{26}$$

$$\left\{ \begin{aligned}
& A = (\operatorname{ctg} \psi + \operatorname{ctg} \alpha_p) \cdot c \cdot \left(\frac{\rho}{\sin \psi} + \frac{\cos \delta}{\cos \lambda} \right); \\
& B = - \frac{\sin(\alpha_p + \varphi + \varphi_0 + \psi)}{\cos \varphi \cos \varphi_0 \sin \alpha_p} b_2 \cdot \left(q_1 + \frac{q_{кр} - q_1}{2} k_{неп} \right) + (2h_1 \operatorname{ctg} \gamma_2 + b_2) \frac{c}{\sin \psi} - \\
& - 2h_1 \cdot (\operatorname{ctg} \psi + \operatorname{ctg} \alpha_p) \cdot c \cdot \left(\frac{\rho}{\sin \psi} + \frac{\cos \delta}{\cos \lambda} \right); \\
& C = h_1 \cdot \frac{\sin(\alpha_p + \varphi + \varphi_0 + \psi)}{\cos \varphi \cos \varphi_0 \sin \alpha_p} b_2 \cdot \left(\left(q_1 + \frac{q_{кр} - q_1}{2} k_{неп} \right) - \left(q_0 \cdot \left(1 + \frac{h_1}{2b_2} \operatorname{ctg} \gamma_1 \right) \right) \right) - \\
& - \left(2h_1^2 \operatorname{ctg} \gamma_2 + h_1^2 \operatorname{ctg} \gamma_1 \right) \frac{c}{\sin \psi} + h_1^2 \cdot (\operatorname{ctg} \psi + \operatorname{ctg} \alpha_p) \cdot c \cdot \left(\frac{\rho}{\sin \psi} + \frac{\cos \delta}{\cos \lambda} \right).
\end{aligned} \right.$$

У формулі (24) повздовжній кут зсуву ψ визначається максимальним значенням глибини зони сколювання [1]. Максимальні значення відносної критичної глибини ($h_{кр.к}/b_2$) і відповідні їм кути зсуву визначені за допомогою ЕОМ для кутів різання $\alpha_p = 20^\circ \dots 60^\circ$. Криві залежності відносної глибини при комбінованому різанні ґрунту для напівтвердого суглинку від повздовжнього кута зсуву ψ для різних кутів різання приведені на рисунку 2.

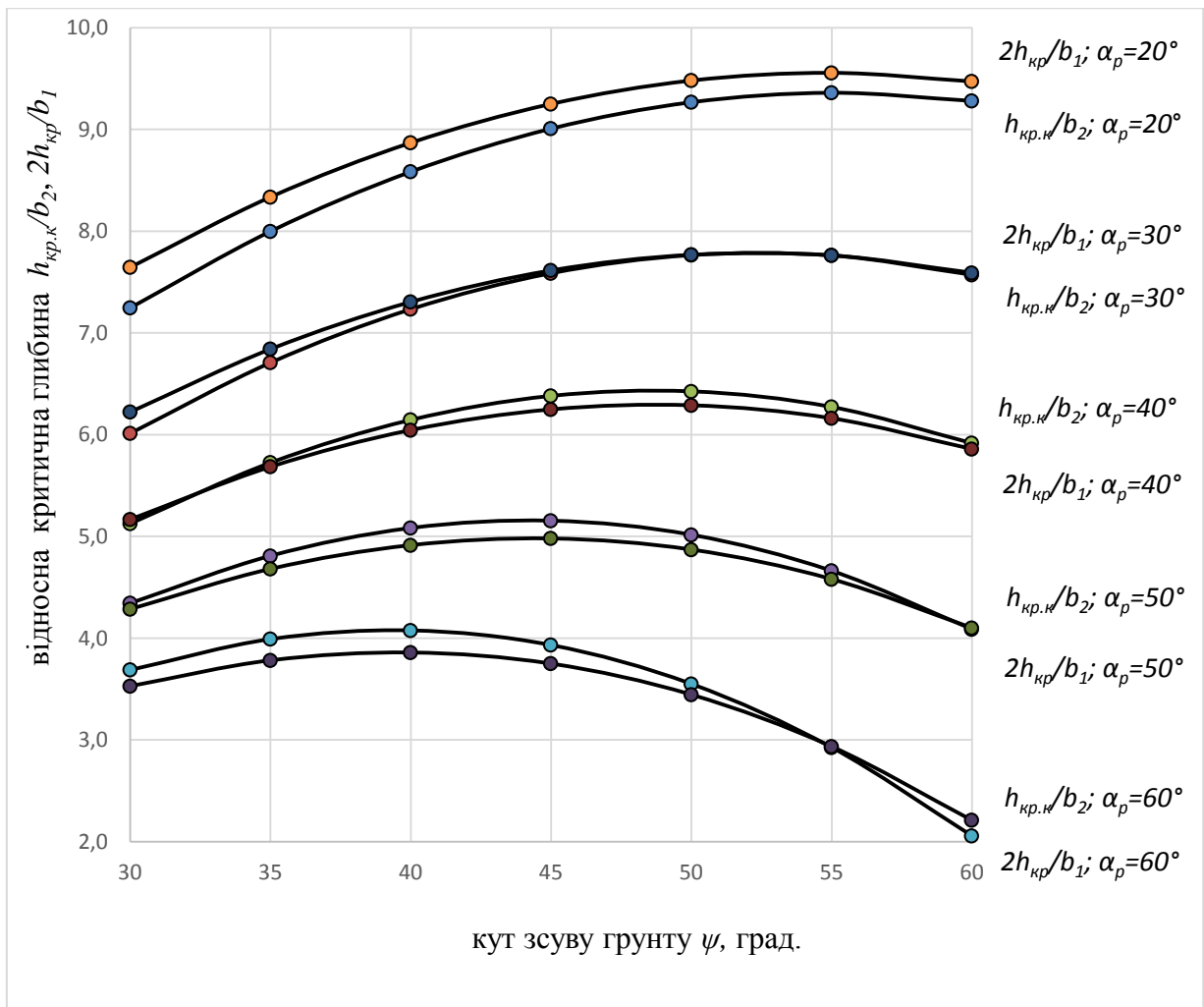

Рис. 2. Залежність відносної глибини комбінованого різання ґрунту $h_{кр,к}/b_2$, і двох відносних глибин блокованого різання ґрунту у верхньому ярусі $h_{кр}/b_1$ від повздовжнього кута зсуву ψ при різних значеннях кута різання α_p , для напівтвердого суглинку ($2h_{кр}=h_{кр,к}$).

Розрахункові залежності показують, що при зменшенні кута різання ножа від 60° до 20° відносна глибина сколювання ($h_{кр,к}/b_2$) збільшується. Для ґрунтів другої категорії: твердий супісок від 4,4 до 12,2; напівтвердий суглинок від 4,08 до 9,36; тугопластична глина від 3,34 до 8,18. Для ґрунтів третьої категорії: твердий суглинок від 3,74 до 9,64; напівтверда глина від 3,55 до 8,47.

На рисунку 2 спостерігаємо однаковий характер кривих залежності відносної глибини сколювання ґрунту від повздовжнього кута зсуву при різних значеннях кута різання для комбінованого і блокованого різання, також бачимо, що відносна глибина при комбінованому різанні ґрунту $h_{кр,к}/b_2$ наближено рівна сумі двох критичних глибин блокованого різання $h_{кр}/b_1$ (при $2h_{кр}=h_{кр,к}$).

Залежність відносної критичної глибини від кута різання ножа приведена на рисунку 3.

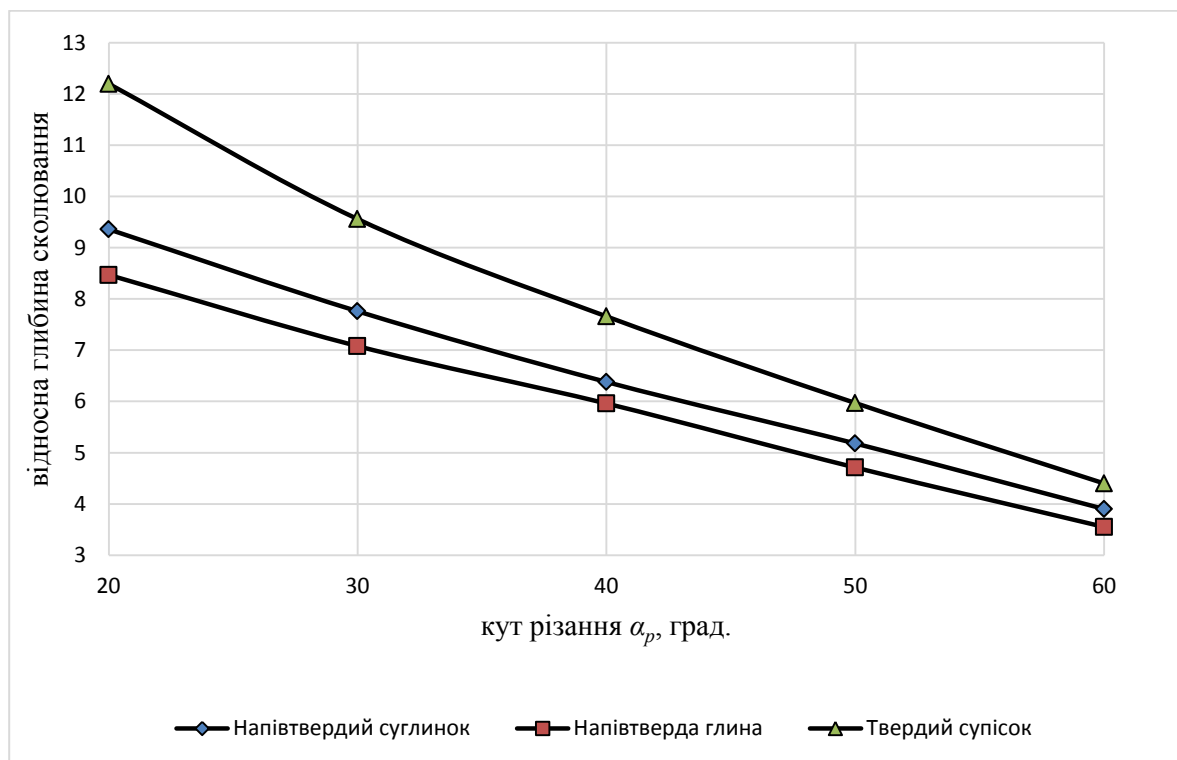

Рис. 3. Залежність відносної глибини сколювання ґрунтів $h_{кр.к}/b_2$ від кута різання ножа α_p при комбінованому руйнуванні ґрунту.

Із графіків зображених на рис.3 бачимо, що при незмінних параметрах ножа ($\alpha_p=20^\circ$) відносна глибина сколювання $h_{кр.к}/b_2$ для різних ґрунтів знаходиться в межах від 8,18 до 12,2; при ($\alpha_p=30^\circ$) $h_{кр.к}/b_2$ знаходиться в межах від 7,08 до 9,56; при ($\alpha_p=40^\circ$) $h_{кр.к}/b_2$ знаходиться в межах від 5,96 до 7,76; при ($\alpha_p=50^\circ$) $h_{кр.к}/b_2$ знаходиться в межах від 4,51 до 5,97; і при ($\alpha_p=60^\circ$) $h_{кр.к}/b_2$ знаходиться в межах від 3,34 до 4,4.

Висновки. 1. В даній роботі було визначено математичну модель критичної глибини комбінованого різання при умові, що глибини різання у верхньому і нижньому ярусах дорівнюють відповідним глибинам блокованого і комбінованого різання. 2. З графічної залежності (рис. 2) встановлено, що криві відносної глибини сколювання ґрунту від кута зсуву при різних значеннях кута різання для комбінованого і блокованого різання мають однаковий характер, і чисельні значення критичної глибини комбінованого різання приблизно рівні значенням подвійної критичної глибини блокованого різання. 3. Геометричні параметри ЗРО мають більший вплив на критичну глибину різання чим фізико-механічні параметри ґрунтів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравець С.В. Грунтозахисні та енергозберігаючі машини для прокладки підземних комунікацій. (Основи теорії, проектування та створення) / С.В. Кравець. – Рівне: Вид-во РДТУ, 1999. – 278 с.
2. Ветров Ю.А. Резание грунтов землеройными машинами / Ю.А. Ветров – М.: Машиностроение, 1971. – 258 с.
3. Кравець С.В. Вплив гідростатичного тиску на критичну глибину при комбінованому поярусному різанні ґрунту / Кравець С.В., Романовський О.Л., Кирикович В.Д., Музичук І.М. // «Вісник» Національний університет водного господарства та природокористування. Зб. наук. пр., випуск 2 (34) Частина 2. Рівне 2006. С. 236-243.
4. Баладинский В.Л. Производительность и долговечность землеройных мелиоративных машин / Баладинский В.Л., Пузиыев Ю.В., Смирнов В.Н., Кисленко А.А. – К.: Урожай, 1988 – 152 с.
5. Станевский В.П. Совершенствование рабочего процесса землеройных машин / Станевский В.П. – К.: Вища школа. Изд-во КГУ, 1984. – 128 с.
6. Баладинский В.Л. Механика рабочих процессов строительных машин / Баладинский В.Л., Баранников В.Ф., Ошарпаев Т.А. – Алма-Ата: ЛАФЦЧИПКС, 1982.
7. Томин Е.Д. Бестраншейное строительство закрытого дренажа / Томин Е.Д. – М.: Колос, 1981 – 240 с.
8. Алексеева Т.В. Дорожные машины. Ч.1 / Алексеева Т.В., Артемьев К.А., Бромерг А.А. [и др.] - М.: Машиностроение, 1972. – 504 с.
9. Маслов Н.Н. Основы инженерной геологии и механики грунтов / Н.Н. Маслов - М.: Высшая школа, 1982. - 511с.
10. Машини для земляних робіт: Навчальний посібник /Хмара Л.А., Кравець С.В., Нічке В.В., Назаров Л.В., Скоблюк М.П., Нікітін В.Г. Під загальною редакцією проф. Хмари Л.А. та проф. Кравця С.В. Рівне – Дніпропетровськ – Харків. – 2010. – 557с.